

HORAN KELİMESİ ÜZERİNE

Necati DEMİR*

Özet

hora, horan / horon, horum / horom kelimelerinin kaynağı hep yabancı dillerde aranmıştır. Bu durum S. James W. Redhouse'nin 1861'de yayımladığı Turkish and English Lexicon adlı eserine kadar inmektedir. Onu esas alan araştırmacılar, yanlış hep tekrarlayıp durmuşlardır.

Bu kelimeler Türkçe or- fiilinin "düzenlemek, sıralamak, yerleşmek" fiilinden türemiştir. Fiilin ön sesinde h- ünsüzü türemiş, daha sonra fiilden isim yapma ekleri -a/-e (hora); -an /-en (horan); -m (horum) getirilerek isimleşmiştir.

Kelimeler önce: "kesilerek, biçilerek elde edilmiş mısır, ot vb. saplarının düzenli yığını" manası taşıırken, benzerlikten dolayı bilinen halk oyunlarına ad olmuşlardır. hora, horan / horon, horum biçimine geldiğinde düzenli bir biçimde yerleşme, yer tutma, yer edinme manalarına gelmektedir. hora, horan ve horum oyunları da bu değil midir?

Anahtar sözcükler: 1. Türkçe 2. hora 3. horan / horon 4. horum / horom

Son zamanlarda gerek iş yeri ismi gerekse bir kültür terimi olarak sık karşılaşılan; ancak bir türlü paylaşılabilen kelimelerden biri de *horan / horon*'dur.

Dünya üzerinde en uzun süren alışkanlıklardan biri, belki de, Türk kültür unsurlarını incelemeyen, araştırmadan veya kasıtlı olarak yabancı kültürlerle mal etmek olmuştur. *horan / horon* bu bakımdan öne çıkan unsurlardandır.

Kelime üç biçimde karşımıza çıkmaktadır: *hora, horan / horon (foron), horom / horum*.

Şimdi *hora / horu* kelimesinden başlayarak bunları sırasıyla inceleyelim:

Türkçe Sözlük'e hora kelimesinin Yunanca khoreia'dan geldiği, "birçok kişi tarafından el ele tutuşarak oyun müziği eşliğinde oynanan bir halk oyunu" olduğu kaydedilmiştir. hora tepme alt maddesine de "hora oynamak" anlamı verilmiştir (TDK 1998: 1003).

hora kelimesini Yunanca kabul etmenin aslında çok uzun bir tarihî geçmişi bulunmaktadır. S. James W. Redhouse, 1861'de yayımladığı Turkish and English Lexicon'da hora kelimesini khora biçiminde yazmış, "dans" manası vermiş ve Grekçe kabul etmiştir. Ayrıca hora depmek "dans etmek" biçimini alt başlık olarak eklemiştir (Redhouse 1992: 871).

* Doç. Dr., Cumhuriyet Üniv., Eğt. Fak. Öğretim Üyesi

Türkçe kaynaklar ve ansiklopediler *Redhouse*'i kaynak kabul etmişler, buradaki yanlışları hep tekrarlayıp durmuşlardır:

Ahmet Vefik Paşa, 1876'da tamamladığı *Lehçe-i Osmânî* adlı eserinin birinci bölümünde *hora* kelimesine yer vermiş, "Yunanîden raks nevi köylü oyunu" manasıyla açıklamıştır. Alt madde olarak *hora tepmek* kelimesine de "raks etmek" anlamı yüklemiştir. (Lehçe-i Osmânî 2000: 181).

Muallim Naci, 1891'de bitirdiği sözlüğünde *hora*'yı Rumca saymış, "raks, hora tepme" manaları vermiştir (M. Nâci 1987: 397).

Şemseddin Sami 1901'de tamamladığı *Kâmûs-ı Türkî*'de Lügat-i Naci'deki bilgileri aynen tekrar etmiştir: *hora* (Rumca) raks, hora tepmek (Ş. Sami 1987: 591). İsmet Z. Eyüpoğlu ise kelimeyi *khoros/khroreia*'ya dayandırmış ve "birçok kişinin el ele tutuşarak oynadıkları halk oyunu" manasını karşılık olarak vermiştir (Eyüpoğlu 1991: 327).

horan / horon kelimesinde de durum hemen hemen aynıdır:

horan kelimesi *Türkçe Sözlük*'te, *horon* biçiminde yazılıp hangi kelimedenden geldiği gösterilmeden Yunanca kabul edilmiş, "Doğu Karadeniz bölgesinde kemençe ile oynanan halk oyunu"; *horon tepmek* ise "horon oyunu oynamak" ifadeleriyle, son derece yetersiz bir biçimde, okuyuculara sunulmuştur (TDK 1998: 1003).

Büyük Larousse'taki bilgiler ise şu şekildedir: *horon/horan* (Yun. *khoros*) "Karadeniz bölgesinde, özellikle Doğu Karadeniz'in kıyı kesimlerinde toplu olarak ve daha çok bağlı diziyle oynanan disiplinli halk oyunlarının genel adıdır". *horan, horum, horom, horum, foron* biçimlerinde de söylendiği verilen bilgiler arasındadır (Büyük Larousse 1986: 5391).

Bernt Brendemoen ise kelimeyi "oynamak" anlamına gelen Yunanca *horev-* fiiline dayandırmıştır (Brendemoen, 1999: 82). Bazı internet sitelerinde *horan* kelimesinin, hiçbir delil gösterilmeden, Arkaik Helenceden geldiği ve "dans" demek olduğu bilgisi bulunmaktadır. Bir sitede ise Cenevizlilerin mirası olduğu iddia edilmektedir.

Metin Erten hazırladığı *Lazca-Türkçe Sözlük*(?)'te kelimeyi Türkçeden uzaklaştırmak için harfleri değiştirmiş, kelimeyi iyice eğip bükmüş, *Xoğoni* "horon" biçimine getirmiş ve Lazca(?) olarak kabul etmiştir (Erten 2000: 178). Bir internet sitesinde ise *horan* kelimesinin Lazca *oxoronu* fiilinden geldiği bildirilmektedir.

horom / horum'a gelince; sözlüğünde bu kelimeye yer veren Hasan Eren bunun; "mısır sapı, ot vb. şeylerden yapılan desteler, yığınlar; biçildikten sonra balya veya deste hâline konulmuş ot" anlamına geldiğini, Gürcüce *xoromi*'nin Ermeniceye *xorom, xoron* biçiminde geçtiğini belirtmiştir (Eren 1999: 180).

İlbeyra Özkan, *horum*'ı *horumi* şeklinde yazmış, kelimeyi Gürcüce saydığı gibi bu halk oyununu da Gürcülerin ulusal dansı ilân etmiştir.

Derleme Sözlüğü 'ne bakıldığında kelimenin *horum* biçiminin çok yaygın kullanıldığı; "*biçildikten sonra balya ya da deste hâline konulmuş ot; biçildikten sonra tarlada yapılan küçük burçak ya da mercimek yığınları, yeni olgunlaşan susam bitkisi; topraktan çıkarıldıktan sonra sapları iple boğulup baş tarafları birleştirilerek yapılan yığın*" manalarına geldiği görülmektedir (TDK 1974: 2414-15). *horom* biçimi ise sadece Yomra, Beşikdüzü, Vakfikebir (Trabzon); Yusufeli ve Şavşat (Artvin)'ta tespit edilmiş; "mısır sapı, ot vb. şeylerden yapılan desteler, yığınlar" manasında kullanıldığı kaydedilmiştir (TDK 1974: 2412). Kudret Emiroğlu kelimeyi Maçka'da *horom* biçiminde tespit etmiş ve "kesilmiş mısır saplarının birbirine desteklenmesiyle yapılan yığın" manasına geldiğini bildirmiştir (Emiroğlu 1989: 127). İsmail Kara Rize'nin Güneyce köyünde *horom* kelimesinin "ot yığını" manasında olduğunu kaydetmiştir (Kara 2001: 94).

Yaptığımız saha araştırmaları sırasında bu kelimenin üzerinde özellikle durulmuş: "*biçilmiş mısır ve kendir saplarından 8-15 bağın dikey ve yuvarlak, uçları birbirine değecek biçimde yığılması, üst kısmının bağlanması ile meydana gelen düzenli şekil, çıtıрман; yan yana koyularak yığın biçimine getirilen ot demetleri*" manalarında kullanılmakta olduğu belirlenmiştir. *hora*, *horan* ve *horum* oyunları oynanırken ortaya çıkan şekil benzerliği, aslında, kelime kökünün adresini doğru olarak sunmaktadır.

Öyle anlaşılıyor ki *hora*, *horan/horon*, *horum* kelimelerinin başka dillerden sayılması, yapısının çözülememesinden ve tarihî gelişmesinin izlenememesinden kaynaklanmaktadır.

Araştırmacıların ve araştırmacıları belli olmayan kaynakların iddia ettikleri gibi *hora*, *horan/horon*, *horum* kelimeleri Yunanca, Rumca, Farsça, Ermenice, Gürcüce, Eski Helence, Lazca, Cenevizce ... değildir. Hemen hiçbir araştırmacının bu kelimeleri Türkçeye yakıştıramaması da dikkat çekicidir.

hora, Türkiye'nin hemen her bölgesinde oynanan bir halk oyunudur (Gâzimişâl 1977: 24-28). Bulgar ve Peçenek Türklerinin de *horan* oynadığı, bu oyunun Karadenizlilerin *horanına* benzediği ilgi çekici değil midir?

hora, Gagavuz oyunudur ve Gagavuz Türkçesinde de kullanılmaktadır. *Düz horo/hora*, *moldovan horası/horosu*, *harmandalı hora/ horosu* Gagavuzların en meşhur oyunlarıdır (Güngör-Argunşah 1991: 38). Belli ki bu yörenin etkisi Türkiye'de hâlâ canlıdır. Canlı olan yalnızca bu kelime değildir. Tarih boyunca pek çok bakımdan aynı kaderi paylaşan kuzey Türklüğü ile Trabzon yöresi Türklüğü ağzlarındaki benzerlik ileri derecededir.

horan ise daha çok Orta ve Doğu Karadeniz bölgesinde toplu olarak oynanan disiplinli halk oyunlarının genel adıdır. Kaynaklardan Türkiye'nin başka yerlerinde de oynandığı anlaşılmaktadır (Gâzimişâl 1997: 7-40). *horan* kelimesi,

"horan oynamak" manasında *Codex Cumanicus*'ta da geçmektedir (Grönbech 1992: 78). Eski Bulgar ve Peçenek Türklerinin oyunlarının adı da *horan*'dır (Eröz 1984: 53).

horum da Türkiye'nin çok çeşitli yörelerinde oynanan bir halk oyunu türüdür (Gâzimişâl 1997: 37-39).

Paylaşılabilen kelimenin ifade ettiği halk oyununun türlerine, oyun icra edilirken kullanılan malzemelerin isimlerine ve konu ile ilgili diğer terimlere göz atmak, bizi bir derece doğru yola yöneltecektir:

Saha araştırmalarımız sırasında özel ilgi göstererek tespit edebildiğimiz *horan* türleri şunlardır: *açık horan, ağır horan, alaca horan, atlama horanı, bıçak horanı, deli horan, düz horan, karma horan, kapalı horan, kılıç horanı, kız horanı, körçek, rahat horanı, sallama horanı, seyrek horan, sıksara, sözlü horan, sözsüz horan, sürtme, ...* Bu türlerin içerisinde sadece *rahat* kelimesi Araçtır.

Horan oyunları kemeçe, bağlama, davul, tulum, zurna, kaval, tef eşliğinde icra edilmektedir. Bunlar, Türklerin Orta Asya'dan getirdikleri çalgılardır¹.

Horan oynanırken erkeklerin giydiği giysiler şunlardır: *Kara başlık, kara yelek, gömlek, kuşak, çapula, gümüş zincirli muska, pazubend, ...* Bayanlar ise *içlik, gömlek, fistan, peştemal* (F. puştmal), *kuşak, yazma, çapula, ...* ile sahneye çıkmaktadırlar. Bu giysi isimlerinin, doğu dillerinden alınanları hariç, hepsi Türkçedir ve Türk kültürünün unsurlarıdır.

Horanları elinde taşıdığı *yağlık* adı verilen mendille *horancıbaşı* veya *çavuş*: "*hayde bir horan kuralım*" cümlesiyle başlatmakta; horan kurulduktan sonra oyundakilerin coşması için "*ha uşak ha; ha yaylan ha; hop hop; ule ule ule; ula ula ula*"² gibi Türkçe sözler haykırmaktadır.

Horanın bölümleri: *ağır horan, yenlik horan, sert horan*'dır. Ağır horanda müzik temposu yavaş yavaş yükselir; çavuş: "*yanlık yenlik, alaşağı, alaşağı, ufak ufak*" nidalarıyla seslenir, yenlik bölümüne geçiş yapılır. Yenlik horanda oyun ritmi yükselir; çavuş: "*al aşağı, al oğlum, kim ola, taktum, yık oğlum*" sözleriyle seslenir. Bundan sonra sert bölüme geçilir, oyunun temposu iyice yükselir. Oyun

¹ Kaynağı başka kültürlerde ve dillerde aranan diğer Türk kültürü unsurlarından *kemeçe* ve *tulum* kelimelerinin kökenleri ile ilgili çalışmalarımız devam etmekte olup yakın bir zamanda yayımlanacaktır.

² Ömer Asan, bu kelimeyi Yunanca *ulein* "sağlıklı olma" fiiline bağlamıştır (Asan 2000: 174). Hâlbuki bu ünlem Türkiye Türkçesi ağızlarının hemen bütün bölgelerinde yürürlükte olan bir kelimedir ve Türkçe *oğlan* kelimesinin bozulmuş biçimidir. Kelimedeki gelişme şöyledir: *oğul+an > oğlan*; -ğ- düşmesiyle *olan*; ön seste ünlü daralmasıyla *ulan*. Kelime çok kullanıldığı için ses düşmeleri veya değişimleri bölgelere göre farklılıklar göstermektedir: *ulan, ülen, ula, üle, lan, len, lo, lö ...*

tekrar çavuşun bu sözleriyle yenlik bölümüne, arkasından ağır horana döner ve daha sonra da biter.

Horanla ilgili deyimler: *horan çevirmek, horan dizmek, horan kurmak, horan oluşturmak, horan tepmek, ...*

Görüldüğü gibi horanla beraber kullanılan kelimeler ile horan oyunuyla ilgili kelime ve terimlerin tamamına yakını Türkçedir ve Türk kültürüyle ilgilidir. Çok az bir kısmı ise doğu dillerinden alınmıştır. Daha başka bir söyleyişle bu kelime kadrosunun içerisinde *Yunanca, Eski Helence, Gürcüce, Ermenice, Rumca, Lazca, Cenevizce ...* bir sözcük bile tespit edilememiştir. Konuyla ilgili kelime ve terimlerin hepsinin Türkçe ve Türk kültürüyle ilgiliyken yalnızca *hora, horan* ve *horum* kelimelerinin başka bir dilden olma ihtimali var mıdır? Bu sorunun cevabını hep beraber arayalım:

Horan kelimesi, büyük ihtimalle, Eski Türkçedeki *or-* fiilinden türemiş, ön seste ünsüz türemesi ve sona gelen ekler ile şekillenmiştir.

Her şeyden önce şunu bilmekte fayda vardır: Türklerin Lâtin asıllı Türk alfabesinden önce kullandıkları Köktürk, Uygur ve Arap alfabelerinde *o* ve *u* ünlüsü aynı işaretlerle karşılandığı için *or-* ve *ur-* fiilleri çoğunlukla birbirine karıştırılmıştır (Clouston 1972: 194). Bu yüzden fiilin geçtiği cümleleri dikkatlice incelemek gerekmektedir.

or- fiili, Uygur Türkçesi metinlerinde "kurmak", (Gabain 1988: 304); "yerleştirmek, doldurmak" (Hamilton 1998: 162); "koymak, tanzim etmek, düzenlemek" (Caferoğlu 1968: 142, 266) anlamlarında kullanılmıştır. *Dîvânü Lûgati't Türk'te or-* "kesmek, biçmek" anlamı taşımaktadır. *or-* fiilinden türeyen *orna-* ise (<*or-in-a-*>) "yerleşmek, yer tutmak, yer edinmek" anlamındadır (Atalay 1986: 440). Fiilin *orna-* biçimi "yerleşmek" manasında *Kutadgu Bilig* ve *Codex Cumanicus* (Grönbech 1992: 147)'ta da geçmektedir. Doğu Türkçesinin önemli eserlerinden *Nehcü'l-Ferâdis'te* kelime *orna-* "yerleşmek, yer etmek; *ornaştar-* "yerleştirmek"; *ornat-* "yerleştirmek" anlamlarında pek çok kez geçmektedir (Ata 1998: 331-332).

Kelime doğal olarak Eski Türkiye Türkçesi metinlerine de taşınmıştır. *orna-* "yerleşmek", *ornan-* "yerleştirilmek" *ornat-* "yerleştirmek" kelimeleri pek çok eserde karşımıza çıkmaktadır (TDK 1971: 3012).

or- fiilinden türemiş çok sayıda fiil ve isim bugünkü Türk lehçe ve şivelerinde yürürlüktedir: Altay Türkçesinde *oro-* "sarmak, dolamak"; *orol-* "çevrilmek, sarılmak"; *oron-* "sarılmak, bürünmek" fiilleri canlılığını sürdürmektedir (Naskali 1999: 140). Kırgız Türkçesinde *oron-* fiili "sarılmak" anlamında yürürlüktedir (Yudahin 1988: 600), ...

Türkçenin canlı müzesi olan Türkiye Türkçesi ağızlarında fiil pek çok yörede kullanılmaktadır. *orandala-* "toplamak, bir araya getirmek; sıraya, düzene koymak (koyunu orandalayıp çıkarmak)" (Gâzimiñâl 1997: 29). *oranlama*

"atasözü, masal, öykü, tekerleme, yalan, uydurma söz (sıralama)" (TDK 1977: 3286), ... bunlardan bazılarıdır.

Bütün bunlardan *or-* fiilinin "düzenlemek, sarılmak, sıralamak, sıralanmak, yerleşmek; kesmek, biçmek" gibi anlamlara geldiğini söyleyebiliriz. Geniş bir coğrafyada kullanılan kelimenin çok sayıda ilâve mana kazandığı da görülmektedir.

Bu fiilde, her şeyden önce, ön seste bir *h-* ünsüzü türemesi olayı karşımıza çıkmaktadır. *h-* türemesi, Kuzey Türkçesinde sık karşılaşılan ses olaylarından: *ersek > hersek; ersekci > hersekçi* "fahişe"; *ayva > hayva; akıl > hakıl; aziz > haziz* (Karamanlıoğlu 1994: 20). Gagauz Türkçesinde *h-* türemesi ise çok yaygındır denilebilir: *(h)alaf, (h)aaz, (h)arpa, (h)ayı, (h)alıcım, (h)adamış, (h)annadım, (h)ardına, (h)ananınan, (h)armut, (h)ana, (h)aman, (h)aslı, (h)aşhana, (h)ayar, (h)aylaklıkla, (h)engeç, (h)olay, (h)en; (h)obur, (h)orospu, ...* gibi kelimelerde yürürlüktedir (Özkan 1996: 91).

Doğu Karadeniz bölgesi ağızlarına kuzey Türkçesinin birinci derecede etkisi olduğu için (Demir 2000) bu bölgede ön seste *h-* türemesi çok yaygın olarak görülmektedir: *Hopa* "yer adı" <*opan* "damızlık erkek deve" (Eren 1999: 179); *hancak* <"ancak", *heger* < "eğer"; *helbette* < "elbette"; *hen* < "en"; *hepeyi* <"epey ", ... (Günay 1978: 94-95); *halıyor* < "alıyor", *ama* < "hama", *hokka* <"okka", ... (Acar 1972: 213); *hambar* <"ambar", *hark* <"ark", *havuşla-* <"avuçla-", *hayva* <"ayva", *hödüş* <"ödünç", ... (Demir 2001: 84). *h-* türemesi konusu, Orta ve Doğu Karadeniz bölgesinde saha araştırmaları, derlemeler yaparken dikkatimizi çekmiş, saydıklarımızın dışında onlarca örnek tespit edilmiştir. Bununla beraber bölgedeki hemen her ilde *oran oyna-*, *oran tut-*, *oran tep-* biçimleri de pek çok defa karşımıza çıkmış ve tarafımızdan kaydedilmiştir.

hora, *or-/hor-* fiiline *-a/-e, -u/-ü* eki getirilerek türetilmiş gibi görünmektedir. Bu ek Eski Türkçeden beri kullanılmakta olup *ög-* "övmek", *öge* "şöhret, ün", *ud-* "izlemek" > *udu* "sonra" kelimelerinde karşımıza çıkmaktadır. Kelimenin *hora* ve *horu* biçimlerinin birlikte kullanılması, *-a/-e, -u/-ü* eklerinin hangisiyle geliştiğini belirlememizi zorlaştırmaktadır. Ancak her iki ekin de Eski Türkçeden beri aynı görevde kullanılması ve aynı bölümde değerlendirilmesi (Gabain 1988: 51), tereddüdü yersiz kılmaktadır. Gagauz Türkçesinde *horu* biçimi de kullanılmakta ve "hora, (bir halk oyunu)" manasındadır. Ayrıca *horuya girme*: "hora oyununa katılma" deyiimi de tespit edilmiştir (Doğru-Kaynak 1991:118).

or- fiili, *horan'a* giderken ilk aşamada ön seste bir *h-* türemesiyle *hor-* biçimine gelmiş, sonra fiilden fiil yapan *-a/-e-* eki ile genişlemiş olmalıdır. Bu ek Eski Türkçeden beri *buyur-* "buyurmak", *buyur-a-* "buyurmak"; *sap-* "sapmak", *sap-a-* "sapmak"; *tüz-* "düzmek", *tüz-e-* "düz duruma getirmek"; *sür-* "sürmek", *sür-e-* "sürmek" (Hacıeminoğlu 1996: 131) kelimelerinde kullanılmaktadır. Arkasından gelen ek ise *sa-* "saymak", *sa-n* "sayı"(Hacıeminoğlu 1996: 26); *tüt-*

"tütme" *tüt-ün* "duman"; *tüg-* "düğülemek", *tüg-ün* "düğün" örneklerinde olduğu gibi *-n* fiilden isim yapma eki gibi görünmektedir.

Kelime *horan* biçimine geldiğinde; "düzenli, sıralı dizili birlik; biçilerek veya kesilerek dik durumda dizilmiş, düzenlenmiş, bir araya getirilmiş topluluk" manalarına gelmektedir. Bu da şekil bakımından *horan* oyununa benzemektedir.

horan kelimesi "el ele tutuşarak halka şeklinde oynanılan bir çeşit oyun; biçilmiş tarla; toplantı; aile, ev halkı" manalarında kullanıldığı Türkiye Türkçesi ağızlarında da tespit edilmiştir (TDK 1974: 2408).

Bu arada *horan*'ın *foran* biçimine de değinmek gerekmektedir. Orta ve Doğu Karadeniz bölgesi ağızlarında ön sesteki *h-* ünsüzü bazı kelimelerde *k-* ve *f-*'ye değişebilmektedir. *koru* / *horu* / *foru* "bakımlı küçük orman", *horuz* / *foruz* "horoz"; ...

horum ise yine *or-* kökünden, önce *h-* türemesiyle *hor-* biçimine gelmiş olmalıdır. Fiilden isim yapma eki *-m* ise kelimeye son biçimini vermiş gözükmektedir. *-m* eki eski Türkçeden beri canlı bir biçimde kullanılmakta olup *iste-* "istemek", *istem* "istek, arzu"; *ked-* "giymek", *kedim* "giyim"; *tug-* "doğum"; *togum* "doğum", ... gibi çok sayıda kelimeye görülmektedir (Gabain 1988: 53, Ergin 1986: 187-188).

Çeşitli yazar ve kaynaklar, Türkçede ikinci ve daha sonraki hecelerde *o* ve *ö* sesi bulunmadığı için, kelimenin *horon* ve *horom* biçimini özellikle öne çıkarmaktadırlar. Böylece Türk kültürünün önemli bir parçasını başka milletlere mal etmek son derece kolaylaşmaktadır. Hâlbuki kelimelerin bu biçimi tarafımızdan çok az tespit edilebilmiştir. Çünkü kullanılma sıklığı *horan* / *horum* kelimesine göre yüzde on bile değildir. Ancak yine de kelime bu biçimde söyleniyorsa, Kuzey Türkçesinin etkisi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Bilindiği gibi Kırgız ve Kazak Türkçelerinde ilk hecedeki yuvarlak (*o*, *ö*, *u*, *ü*) ünlülerden sonra gelen *a* ve *e* ünlülerinin yuvarlaklaşması (*köldön* "gölden", *koldon* "koldan") genel bir özelliktir (Ercilasun 1991: 1047-1072, Öner 1998: 5).

Sonuç olarak her üç kelime *hora*, *horan*, *horum* da aynı kökten, Eski Türkçeden beri yürürlükte olan *or-* fiilinden türediği anlaşılmaktadır. Bu fiil zaman içerisinde, büyük bir ihtimalle, yukarıda geniş bir biçimde açıklandığı gibi, önce ön seste *h-* türemesiyle *hor-* biçimine gelmiştir. Kelimenin *oran* / *orum* *tut-*, *oyna-*, *kur-* biçimleri de tespit edilmiştir. Belli ki kelimeler bu biçimde de kullanılmaktadır. Ancak *h-*'li biçimi daha yaygınken benimsenmiş, kısmen söyleniş birliğine doğru gidilmiş *hora* / *horan* / *horum* biçimlerinde karar kılınmıştır.

Fiil, daha sonra çeşitli ekler alarak isimleşmişlerdir. Önce: "kesilerek, biçilerek elde edilmiş mısır, ot vb. saplarının düzenli yığını" manası taşırken, benzerlikten dolayı bilinen halk oyunlarına ad olmuşlardır. Kelime *hora*, *horan* / *horon*, *horum* biçimine geldiğinde düzenli bir biçimde yerleşme, yer tutma, yer

edinme manalarına gelmektedir. *Hora*, *horan* ve *horum* oyunları da bu değil midir?

Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki konu olan *hora*, *horan* ve *horum* kelimeleri; yukarıda sayılan dillere Türkçenin bir hediyesidir.

Kaynakça

- Acar, Turgut (1972), *Artvin ve Yöresi Ağızları*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi: Basılmamış Doktora Tezi.
- Ahmet Vefik Paşa (2000), *Lehce-i Osmanî*, (Hazırlayan: Recep Toparlı), Ankara: TDK yayınları.
- Arat, Reşid Rahmeti (1992), *Atabetü'l-Hakayık*, Ankara: TDK yayınları.
- Arat, Reşid Rahmeti (1979), *Kutadgu Bilig III İndeks*, (İndeksi yayına hazırlayanlar: Kemal Eraslan-Osman F. Sertkaya-Nuri Yüce), İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınları.
- Ata, Aysu (1998), *Nehcü'l-Ferâdîs, Dizin-Sözlük*, Ankara: TDK yayınları.
- Atalay, Besim (1986), *Divanü Lûgat-it-Türk Dizini "Endeks"*, C. IV, Ankara: TDK yayınları.
- Banguoğlu, Tahsin (1986), *Türkçenin Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Battal, Aptullah (1988), *İbni-Mühennâ Lûgati*, Ankara, TDK yayınları.
- Brendemoen, Bernt (1999), "Doğu Karadeniz Ağızlarının Sözvarlığı ve Sözlükleri", *Kebikeç*, 7-8: 77-83.
- Büyük Larousse (1986), İstanbul: Milliyet yayınları.
- Caferoğlu, Ahmet (1968), *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: TDK yayınları.
- Clauson, Sır Gerard (1972), *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford:
- Demir, Necati (2000), "Karadeniz Bölgesi Ağızlarında Kıpçak Türkçesi Özellikleri", İzmir: IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, (Düzenleyen: TDK), Basılmamış bildiri.
- Demir, Necati (2001), *Ordu İli ve Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK yayınları.
- Doğru, Abdülmecit ve Kaynak, İsmail (1991), *Gagauz Türçesinin Sözlüğü*, Ankara: Kültür Bakanlığı yayınları.
- Emiroğlu, Kudret (1989), *Trabzon-Maçka Etimoloji Sözlüğü*, Ankara: Gülen Ofset yayını.
- Ercilasun, Ahmet B. ve diğerleri (1991), *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I*, Ankara: Kültür Bakanlığı yayınları.

- Eren, Hasan (1999), *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara: Bizim Büro Basım Evi.
- Ergin, Muharrem (1986), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Boğaziçi yayınları.
- Ergin, Muharrem (1989), *Dede Korkut Kitabı I*, Ankara: TDK yayınları.
- Eröz, Mehmet (1984), *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı yayını.
- Erten, Metin (2000), *Lazca-Türkçe Türkçe - Lazca Sözlük*, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi yayınları.
- Eyüpoğlu, İ. Zeki (1991), *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, İstanbul: Sosyal yayımlar.
- Gabain, A. von (1988), *Eski Türkçenin Grameri*, (Çeviren: Mehmet Akalın), Ankara: TDK yayınları.
- Gâzimişâl, Mahmut Ragıp (1997), *Türk Halk Oyunları Kataloğu, C. II*, Ankara: Kültür Bakanlığı yayınları.
- Grönbech, K. (1992), *Kuman Lehçesi Sözlüğü*, (Çeviren: Kemal Aytaç), Ankara: Kültür Bakanlığı yayınları.
- Günay, Turgut (1978), *Rize İli Ağızları*, Ankara: Kültür Bakanlığı yayınları.
- Güngör, Harun ve Argunşah, Mustafa (1991), *Gagauz Türkleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı yayınları.
- Hacıeminoğlu, Necmettin (1991), *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Ankara: Kültür Bakanlığı yayınları.
- Hacıeminoğlu, Necmettin (1996), *Karahanlı Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK yayınları.
- Hamilton, James Russell (1998), *İyi ve Kötü Prens Öyküsü*, (Çeviren: Vedat Köken), Ankara: TDK yayınları.
- Hasan Oraltay ve diğerleri (1984), *Kazak Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları yayınları.
- Kara, İsmail (2001), *Güneyce-Rize Sözlüğü*, İstanbul: Dergâh yayınları.
- Karamanlıoğlu, Ali Fehmi (1994), *Kıpçak Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK yayınları.
- Kaup, W. Bang (1980), *Berlindeki Macar Enstitüsünden Türkoloji Mektupları*, (Çeviren: Şinasi Tekin), Erzurum: Atatürk Üniversitesi yayınları.
- Muallim Naci (1987), *Lûgat-i Nâci*, İstanbul: Çağrı yayınları.
- Naskali, Emine Gürsoy ve Duranlı, Muvaffak (1999), *Altayca-Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK yayınları.

- Necip, Emir Necipoviç (1995), *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü*, (Rusçadan çeviren: İklil Kurban), Ankara: TDK yayınları.
- Orkun, Hüseyin Namık (1987), *Eski Türk Yazıtları*, Ankara: TDK yayınları.
- Ögel, Bahaeddin (1988), *İslâmiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*, Ankara: TTK yayınları.
- Ögel, Bahaeddin (1991), *Türk Kültür Tarihine Giriş*, C. I, Ankara: Kültür Bakanlığı yayınları.
- Öner, Mustafa (1998), *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, Ankara: TDK yayınları.
- Özkan, Nevzat (1996), *Gagavuz Türkçesi Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- Redhouse, S James W (1992), *Turkish and English Lexicon*, İstanbul: Çağrı yayınları.
- Şemseddin Sami (1987), *Kâmûs-ı Türki*, İstanbul: Çağrı yayınları.
- TDK (1971), *Tarama Sözlüğü*, C V, Ankara: TDK yayınları.
- TDK (1974), *Derleme Sözlüğü*, C. VII, Ankara: TDK yayınları.
- TDK (1977), *Derleme Sözlüğü*, C. IX, Ankara: TDK yayınları.
- TDK (1979), *Derleme Sözlüğü*, C. XI, Ankara: TDK yayınları.
- TDK (1998), *Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK Yayınları.
- Tekin, Şinasi (1976), *Maytrısimit*, Ankara: Atatürk Üniversitesi yayınları.
- Tekin, Talât (1988), *Orhon Yazıtları*, Ankara: TDK yayınları.
- Tezcan, Semih-Zülfikar, Hamza (1995), *Nehcü'l-Ferâdis*, Ankara: TDK yayınları.
- Yudahin, K.K. (1988), *Kırgız Sözlüğü*, C. 2, (Aktaran: Abdullah Taymas), Ankara: TDK yayınları.